

3. Герчева Д., Кондратюк О. Чи стане Парламент прикладом для покоління рівності? URL: <https://www.rada.gov.ua/print/198765.html>

4. Овчиннікова М. Гендерна нерівність в Україні під час війни: закриті кордони, особисті трагедії та демографічні виклики. URL: <https://commons.com.ua/uk/genderna-nerivnist-v-ukrayini-pid-chas-vijni/>

5. Вимушена міграція, бідність і безробіття в Україні. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/vymushena-migratsiya-bidnist-i-bezrobittya-v-ukrayini-try-misyatsi-pislya-rochatku-rovnomasshtabnoyi-vijny/>

6. Ставлення українців, які зараз перебувають на території України, до українських біженців у Європі. КМІС. Вересень 2022. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1160&page=1>

Голубєва В.О.,

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

ПРО ДЕЯКІ МІЖНАРОДНІ І НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЇ В СФЕРІ ОСВІТИ І НАУКИ

Більшість країн світу (189) [1], в тому числі й Україна [2], приєдналося до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 18.12.1979 р., що набрала чинності 03.09.1981 р. [3] і базовою щодо будь-яких гендерних питань, у т. ч. і у сфері освіти і науки. Відповідно до положень Конвенції 1979 р, держави-учасниці зобов'язані не лише забезпечувати, щоб освіта визнавалась в якості одного з прав людини, але і створювати належні умови для того, щоб жінки і дівчата повною мірою мали можливість користуватися цим правом. Внаслідок різних причин історичних, релігійних, соціально-економічних, патріархальних, культурних та ін. причин, в різних країнах світу склалася ситуація з певним гендерним дисбалансом щодо гендерної рівності і недискримінації між чоловіками і жінками у сфері освіти і науки, іноді навіть з явними проявами дискримінації чи певними стереотипами і міфами.

Відповідно до ст. 24 Конституції України передбачається «Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї» [4].

Практично всі 17 цілей [5] і 169 завдань [6] сталого розвитку тією чи іншою мірою стосуються науки і освіти, у т. ч. вищої, і гендерної рівності, що з 2015 р. є частиною світового порядку денного у галузі освіти, закріпленого в Інчхонській декларації у т. ч. з огляду «...і підготовки і вищої освіти і наукових досліджень, приділяючи відповідну увагу забезпеченню якості» [7 п. 10; 8, п. 4b]. Тематики, що досліджується, безпосередньо стосується поєднання «Цілі 4. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти і заохочення можливості навчання протягом всього життя для всіх» (і її семи завдань) і «Цілі 5. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат» (і її 6 завдань).

З метою звернення уваги всього світу на необхідності сприяння рівній участі чоловіків і жінок в освіті, науці та інших сферах, пов'язаних з розвитком наукових знань, 22.12.2015 р.

ГА ООН прийняла резолюцію № 70/212, в якій 11 лютого визначається як «Міжнародний день жінок і дівчат в науці» [9].

За даними Інституту статистики ЮНЕСКО, оприлюдненими у 2017 р., лише 28 % вчених в світі – жінки, а в Україні – 46 % [10], а у 2014-2016 рр. лише близько 30 % студенток обирає науково-технічні дисципліни (зокрема: в природничих науках, математиці і статистиці – 5 %; інжинірингу, промисловості і будівництві – 8 %) [11; 12].

У 2018 році у «Відкритому листі» 26-ти видатних жінок-лідерок сучасності міститься колективне звернення уваги на необхідність досягнення повної гендерної рівності і розширення прав і можливостей жінок в усіх сферах життя суспільства і на вирішальному значенні багатосторонності, як засобу досягнення [13].

Декілька цікавих статистичних даних. За допомогою Web of Science було проаналізовано історію активності щодо публікацій 1,5 млн. авторів з 83 держав світу по 13 дисциплінам. Отже, в 1955 р. – жінки склали 12 % авторів, а в 2005 р. – 35 %, а цитування статей, де авторами є чоловіки на 30 % вище [14]. Окремо можна зазначити, що [15]:

- за індексом гендерного розриву Україна в 2013 р. займала 64 місце з 136, що а 16 позицій нижче 2006 р., а в сфері освіти – на 27-у;

- в Україні жінки віком 25-59 років мають 19,2% вищу освіту, а чоловіки – 18,0%, що зазначається як стійка тенденція;

- з 1995 р по 2012 р. загальна чисельність докторів наук України збільшилася на 60%, а жінок серед них – на 190 %, а кандидатів наук 53% і 137 %, відповідно.

В сучасних реаліях, для України, внаслідок агресії з боку РФ, особливого змісту набуває Загальна рекомендація № 30 щодо становища жінок в умовах запобігання конфліктів, в конфліктних та постконфліктних ситуаціях від 10.10.2013 р. [16].

В 2019 році в Конституції України (Преамбула, ст. 85 п. 5, ст. 102, ст. 116, п. 1¹) [4] законодавчо на національному рівні зафіксовано євроінтеграційні прагнення нашої країни. На міжнародному рівні, в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС 2014 р. [17], передбачається міжнародно-правове зобов'язання України, зокрема в Главі 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» в ст. 420 п. 1 щодо «забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень».

Напередодні і в рамках саміту «Україна-ЄС» 07.02.2023 р., представниками Єврокомісії (ЄК) було зазначено, що «Україна подолала психологічну межу і перетнула позначку у 50% виконання європейських вимог. Загальний бал – 5,8 з 10 можливих» [18]. При цьому необхідно зазначити, що ні один зі 7 озвучених критеріїв і рекомендацій до них ЄК не стосується питань гендерної рівності та дискримінації у сфері вищої освіти і науки (але можливо при уточненні змісту ці питання можуть виникнути, наприклад у «Критерій 7: законодавство щодо нацменшин»).

Отже, рухаємося далі, «прагнучі розширити доступ жінок і дівчат до освіти як у формальній, так і в неформальній формах і підтримуємо розробку освітніх програм, враховуючи гендерні особливості, і навчальних матеріалів, в яких відсутня дискримінація» [19].

Список використаних джерел:

1. List of parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_parties_to_the_Convention_on_the_Elimination_of_All_Forms_of_Discrimination_Against_Women (дата звернення: 10.02.2023).

2. Про ратифікацію Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Указ Президії Верховної Ради УРСР № 1369-Х від 24.12.1980. URL: https://ips.ligazakon.net/document/UP801369?ed=1980_12_24 (дата звернення: 10.02.2023).
3. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979. Редакція від 06.10.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 10.02.2023).
4. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Редакція від 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D0%B6%D1%96%D0%BD#w1_1 (дата звернення: 10.02.2023).
5. Sustainable Development Goals URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/en/sustainable-development-goals/> (дата звернення: 10.02.2023).
6. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution GA UN A/RES/70/1 of 25.09.2015. URL: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1 (дата звернення: 10.02.2023).
7. Incheon Declaration: Education 2030: Towards Inclusive and Equitable Quality Education and Lifelong Learning for All. ED/WEF2015/MD/3, 2015. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233137> (дата звернення: 10.02.2023).
8. Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all. ED-2016/WS/28. 2016. 86 с. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656> (дата звернення: 10.02.2023).
9. International Day of Women and Girls in Science, 70/212: Resolution UN GA A/RES/70/212 of 22.12.2015,. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/451/12/PDF/N1545112.pdf?OpenElement> (дата звернення: 10.02.2023).
10. BBC news Україна від 11.02.2018. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-43009668> (дата звернення: 10.02.2023).
11. ООН. Международный день женщин и девочек в науке 11 февраля. URL: <https://www.un.org/ru/node/52611> (дата звернення: 10.02.2023).
12. Генсек ООН призвал покончить с гендерными предубеждениями в науке. Новости ООН. URL: https://news.un.org/ru/story/2023/02/1437507?utm_source=UN+News++Russian&utm_campaign=094e066d56-EMAIL_CAMPAIGN_2023_02_11_01_04&utm_medium=email&utm_term=0_6a23d2f3b7-094e066d56-%5BLIST_EMAIL_ID%5D (дата звернення: 10.02.2023).
13. Open Letter Group of Women Leaders for Change and Inclusion. 2019. URL: <https://www.passblue.com/wp-content/uploads/2019/02/Women-leaders-letter-Feb-19.pdf> (дата звернення: 10.02.2023).
14. Huang J., Gates A.J., Sinatra R., Barabasi A.-L. Historical comparison of gender inequality in scientific careers across countries and disciplines. *Princeton University, Princeton, NJ*, and approved. January 22, 2020 (received for review August 15, 2019). URL: <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.1914221117> (дата звернення: 10.02.2023).
15. Воронка М., Петрученя А. Гендерный состав научно-педагогических кадров Украины как элемент скрытого учебного плана высшей школы. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/osvita-i-prosvita/gendernyy-sostav-nauchno-pedagogicheskikh-kadrov-ukrainy-kak-element-skrytogo-uchebnogo-plana-vysshey-shkoly-134110.html> (дата звернення: 10.02.2023).
16. UN. CEDAW. Загальна рекомендація № 30 щодо становища жінок в умовах запобігання конфліктів, в конфліктних та постконфліктних ситуаціях від 10.10.2013. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW). С. 125-150. URL: <https://land.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/01/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%>

D1%8C%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0% %D0%B5%D1%82%D1%83-
%D0%9E%D0%9E%D0%9D.pdf (дата звернення: 10.02.2023).

17. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 10.02.2023).

18. Саміт на половині шляху: як Україна виконує 7 вимог до кандидата у члени ЄС. Європейська правда. 01.02.2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/02/1/7155269/> (дата звернення: 10.02.2023).

19. Gender equality and education. From access to empowerment. URL: <https://www.unesco.org/en/gender-equality/education> (дата звернення: 10.02.2023).

Гришко О.М.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри теоретичної юриспруденції,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нині темпи розвитку цифрових технологій зумовлюють необхідність реалізації державної політики у сфері вищої освіти відповідно до сучасних вимог цифрової трансформації, що відбуваються в більшості державах світу. У правовому середовищі цифрова трансформація розглядається як процес інтеграції цифрових технологій з метою ефективного забезпечення впорядкування відносин. Серед науковців поширеною є думка, що у всьому світі процес цифровізації розпочався в кінці 50-х рр. ХХ ст., а з 2018 р. став доступнішим [1, с. 108] для широкого загалу.

На основі дослідження Digital 2022 Global Statshot встановлено, що у світі в 2022 р. понад 5 млрд людей користувалися інтернетом (їх загальна кількість зросла майже до 200 млн), а 5,32 млрд людей користувалися мобільними телефонами (майже 67 % населення планети). Також результати дослідження засвідчують, що в світі 4,65 млрд користувачів соціальних мереж (майже 59 % всього населення планети). Визначається, що типовий користувач інтернету проводить у мережі понад 40 % власного життя [2].

В Україні станом на 1 лютого 2022 р., за даними Державної служби статистики України, чисельність населення становила 41 130,4 тис. осіб [3], а користувачами інтернету були 31,10 млн осіб (для порівняння в період з 2021 р. до 2022 р. кількість інтернет-користувачів в Україні зросла на 526 тис. (+1,7 %)) [2], що на нашу думку, зумовлено удосконаленням правового регулювання процесів цифрової трансформації в Україні. Втім, за даними Організації Об'єднаних Націй у справах біженців, станом на 30 серпня 2022 р. кількість перетинів кордону України з 24 лютого 2022 р. становила 12 млн осіб, а повернулися в Україну 5,3 млн осіб [4].

На законодавчому рівні, в останні роки, прийнято низку нормативно-правових актів, що визначають засади забезпечення прав людини в умовах цифровізації, окреслено стратегічні напрями забезпечення пріоритетності прав людини, як визначального чинника в процесі формування та реалізації державної політики, що ґрунтуються на принципах орієнтованості на особу, доступності для суб'єктів звернень, захищеності персональних даних тощо. Серед них Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження